

Datum
2022-10-14

Diariernr
KST 2022/248

Ert datum
2022-06-22

Ert diariernr
S2022/03063

Socialdepartementet

Remittering av författningsförslag i departementspromemorian Vistelseförbud för barn (Ds 2022:12)

Allmänna synpunkter

Kammarrätten anser – liksom utredningen – att det inte finns tillräckligt stöd för att införa en reglering som möjliggör för socialnämnden att i skyddande syfte begränsa enskilda barns rätt att vistas på vissa platser eller i vissa områden.

Bestämmelser om vistelseförbud föreslås införas i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU (se avsnitt 8.4). LVU är en tvångslagstiftning som syftar till att bereda barn och unga vård i de situationer då insatser enligt socialtjänstlagen (2001:453) inte är tillräckliga eller möjliga. Beslut om vistelseförbud innefattar i sig ingen vård av barnet. Pågående vård enligt LVU föreslås inte heller vara en förutsättning för att besluta om vistelseförbud. De bör därför i den fortsatta beredningen övervägas om inte vistelseförbud för barn bör regleras i en egen lag.

Vissa specifika synpunkter

För det fall regleringen ska genomföras, oavsett om det sker genom en egen lag eller genom att nya bestämmelser införs i LVU, har kammarrätten följande synpunkter på utformningen m.m.

Postadress
Box 2302
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 5

Telefon
08-561 690 00

E-post: kammarrattenistockholm@dom.se

Internet: www.kammarrattenistockholm.domstol.se

Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga*Utformningen av ett vistelseförbud (avsitt 8.2)*

Enligt den föreslagna 23 a § LVU ska vistelseförbud kunna beslutas dels då ett barn riskerar att utveckla ett sådant beteende som avses i 3 § LVU, dels då ett barn redan utvecklat ett sådant beteende. Tanken är att vistelseförbud ska kunna beslutas för barn som redan vårdas enligt LVU, för barn som har insatser enligt socialtjänstlagen och för barn som inte har några insatser alls. Det rör sig alltså om ett brett spann som ska rymmas inom en och samma paragraf.

De båda punkterna i den föreslagna 23 a § hänvisar till rekvisit i 3 § LVU, men på olika sätt. Detta innebär en risk för att det blir oklart eller uppstår förvirring kring vilka rekvisit som gäller för att besluta om vistelseförbud. Rekvisiten bör därför skrivas ut i bestämmelsen.

Den riskbedömning som ska göras enligt den första punkten i den föreslagna 23 a § riskerar att innebära en prövning som utgår från hypotetiska resonemang, vilket är svårt att förena med kraven på att det ska framgå konkreta omständigheter för att det ska finnas grund för att besluta om vistelseförbud.

Av rättssäkerhetsskäl är det viktigt att en lagstiftning som begränsar barns rätt att vistas på vissa platser eller i vissa områden är så tydlig och preciserad som möjligt. För att i möjligaste mån undvika tolkningsproblem bör det därför övervägas om inte den föreslagna 23 a § LVU bör formuleras om. Bestämmelsen skulle kunna ha följande lydelse.

”En person som är under 18 år ska kunna förbjudas att under vissa tider vistas på en särskilt angiven plats eller inom ett särskilt angivet område (vistelseförbud).

Vistelseförbud får beslutas om det med hänsyn till den unges hälsa eller utveckling finns behov av att begränsa den unges närvaro på platsen eller i området

1. på grund av att det finns en påtaglig risk för att den unge kommer att utveckla ett missbruk av beroendeframkallande medel, ägna sig åt brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende eller
2. på grund av att den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende.”

Det bör även påpekas att det är viktigt att det blir tydligt vilken plats eller vilket område som ett beslut om vistelseförbud avser, exempelvis genom att det markeras på en karta eller på annat sätt görs klart för barnet, vårdnadshavare och Polismyndigheten.

Möjlighet att meddela undantag från ett vistelseförbud (avsnitt 8.3)

Enligt utredningen får situationer då ett barn behöver vistas på en plats eller i ett område i strid med ett vistelseförbud lösas genom en dialog med socialtjänsten. De som utför kontrollen av meddelade vistelseförbud, främst poliser och fältassistenter, måste få tillförlitlig information om sådana överenskommelser. I annat fall finns det risk för att ett barn omhändertas av polis trots att barnet fått tillåtelse att vistas på platsen eller att barnet felaktigt hävdar att socialtjänsten gett barnet tillåtelse att vistas där. Hur situationen ska lösas rent praktiskt bör därför analyseras närmare i den fortsatta beredningen.

Samtal ska genomföras vid bristande efterlevnad (avsnitt 8.6.3)/En underrättelseskyldighet rörande överträdelse av vistelseförbud (avsnitt 8.6.7)

Trots att de båda styckena i den föreslagna 23 d § LVU reglerar skyldigheter vid överträdelser av ett vistelseförbud bör det övervägas om bestämmelsen ska delas upp i två paragrafer, en som reglerar socialnämndens skyldighet att hålla samtal och en som reglerar underrättelseskyldigheten till socialnämnden. Formuleringen ”Socialtjänsten, Polismyndigheten och anställda vid dessa myndigheter” i det andra stycket bör bytas mot exempelvis ”Socialnämndens anställda samt Polismyndigheten och dess anställda”.

Underrättelseskyldighet (avsnitt 9.5)

I den föreslagna 23 e § LVU bör det stå ”Socialnämnden” i stället för ”En sådan kommunal nämnd som fullgör uppgifter inom socialtjänsten”.

Polislagen*Polismyndigheten ska ha möjlighet att omhänderta barn som överträder vistelseförbudet (avsnitt 8.6.5)*

I den föreslagna nya lydelsen av 12 § polislagen (1984:387) står det att någon som ”kan antas vara under 18 år” och som påträffas på en plats eller i ett område ”i strid med meddelat vistelseförbud” får tas om hand. Utformningen är ologisk eftersom ett omhändertagande enligt den första punkten alltid kommer att göras av någon som är känd och helt säkert under 18 år. Bestämmelsen bör därför formuleras om.

Enligt förslaget får polis som påträffar barn på platser eller i områden i strid med meddelade vistelseförbud i första hand överlämna barnen till vårdnadshavarna. Då det är oklart vad polisen ska göra om ett barn påträffas ihop med vårdnadshavare bör det i den fortsatta beredningen analyseras hur en sådan situation ska lösas.

Lagen (0000:00) om register över vistelseförbud*Ändamål med personuppgiftsbehandlingen (avsnitt 9.3.8)*

Enligt förslaget kommer de personuppgifter som Polismyndigheten kommer att behandla i vistelseförbudsregistret omfattas av ett starkt skydd. Detta är förstås positivt ur ett integritetsperspektiv. Kammarrätten noterar samtidigt att Utredningen om förbättrade möjligheter att utbyta information med brottsbekämpande myndigheter har fått i uppdrag att lämna förslag kring ökat informationsutbyte i brottsförebyggande och brottsbekämpande syfte (se dir. 2022:37). Det bör i den fortsatta beredningen analyseras hur ändamålsbegränsningen i 6 § i den föreslagna lagen förhåller sig till strävan mot ökat informationsutbyte.

Vilka uppgifter som får behandlas i registret (avsnitt 9.3.9)

Enligt den föreslagna 7 § får endast vissa särskilt uppräknade uppgifter behandlas i vistelseförbudsregistret. För att uppnå syftet med behandlingen bör det övervägas om inte även adressuppgifter och dylikt om vårdnadshavare behöver behandlas i registret, eftersom det är till barnets vårdnadshavare som barnet i första hand ska överlämnas och denne kan bo på annan adress än den unge.

Bevarande och gallring (avsnitt 9.3.11)

För bättre överensstämmelse med formuleringar i nyare lagstiftning om behandling av personuppgifter bör rubriken före 8 § i stället ha följande lydelse ”Längsta tid som personuppgifter får behandlas” och i 8 § bör det stå exempelvis ”Personuppgifter får inte behandlas under längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med behandlingen” (allmän reglering) eller ”Uppgifter i vistelseförbudsregistret får endast behandlas så länge vistelseförbudet gäller” (särskild reglering, se tillträdesförbudsregistret i 5 kap. 26 § lagen [2018:1693] om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område).

Offentlighets- och sekretesslagen*Sekretess för uppgifterna i vistelseförbudsregistret (avsnitt 9.4)*

Enligt den föreslagna 35 kap. 23 b § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska uppgifter i vistelseförbudsregistret omfattas av absolut sekretess. Det kan finnas intresse av att ta del av uppgifter ur registret i aidentifierat skick, dvs. utan risk för kränkning av de enskildas integritet, för att tillgodose offentlighetsintresset för dessa uppgifter. I den fortsatta beredningen bör det därför närmare analyseras ifall de enskildas skydd för sin integritet kan uppnås även med viss insyns rätt från allmänhetens sida, exempelvis genom att sekretessbestämmelsen gäller med ett omvänt skaderekvisit. I vart fall bör det

tydligare framgå vilka överväganden som ligger bakom förslaget att uppgifterna ska omfattas av absolut sekretess.

Ekonomiska konsekvenser (avsnitt 10.2)

Förslaget innebär att en ny och relativt resurskrävande måltyp införs hos de allmänna förvaltningsdomstolarna. Kammarrätten instämmer därför inte utan en närmare analys i utredningens bedömning att de ökade kostnaderna som ett genomförande av förslaget innebär för Sveriges domstolar ryms inom befintliga ekonomiska ramar.

Detta yttrande har beslutats av lagmannen Peder Liljeqvist. Föredragande har varit föredragande juristen Andrea Zetterqvist.

Peder Liljeqvist

Andrea Zetterqvist

Kopia till

Övriga kammarrätter
Hovrätterna
Förvaltningsrätterna under Kammarrätten i Stockholm
Justitiedepartementet, expeditionschefen och enheten DOM
Domstolsverket
Kammarrättens intranät
Tidningarnas telegrambyrå